

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÈNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. . . 25 »

SUMARI:

El Poder reyal y la Constitució segons en Silvela, per S. Gubern.—El nihilisme, per Geroni Zanné.—Desintegració, per Antón Sabater Mur.—Apropòsits, per F. Pujulá y Vallès.—Excursió a Bor, per I. Soler y Escofet.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas y Arnau Martínez y Serriñà.—Als meus amichs, per Mario Coll.—Parricidi, per J. Girbau y Tordera.—Teatres, per Emili Tintorer.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 38.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 2.

EL PODER REYAL Y LA CONSTITUCIÓ SEGONS EN SILVELA

Fins ara, a Espanya al menys, ningú s'havia permès dubtar de que'l rey *regna però no governa*. Y dintre de nostre Estat, ahont tants y tants aconteixements tristos y sangnants han esdevingut per causa de conflictes nascuts en el si dels palaus reials, ahont tanta afició ha demostrat l'exèrcit als *pronunciaments* y el poble a les barricades; en aquest desgraciat país dels destronaments y de les revolucions y fins — en èpoques pacífiques — de les discussions parlamentaries

desvergonyides, això ha tingut pera'ls monarques una gran ventatja: la de que, sentada llur irresponsabilitat dimanant del fet de qu'ells no governen, no han pogut ésser discutits els seus actes. Ab lo qual, naturalment, y ab l'ajuda del còdich penal quan ha convingut, s'han pogut amagar al públich moltes y grosses coses.

Ara fa poch, ab motiu de la crisi que motivà la cayguda d'en Maura, s'han tornat a discutir, respectuosament, els furs del poder reyal; y encara que tractat ab pines, pera no deixarhi la pell, l'assumpto ha recorregut tota la premsa d'Espanya, desde quina'ls aficionats a la ciencia politica han fet estudis més o menys seriosos de la Constitució vigent y del significat y alcanç de son articulat.

En general els articles periodistichs res de nou ens han dit. Sia per por, sia per no trencar motllos, sia per no possehir els respectables firmants dels meteixos un alt sentit juridich que'ls permetés enlayrarse en elucubracions científiques, es lo cert que'ls més vulgars principis d'hermenèutica han sigut aplicats per ells en la interpretació constitucional que s'imposaren. Y així, es clar, ens havèm quedat com avans: el rey regna però no governa; no governant, no poden exigirseli responsabilitats dimanants de la funció que correspon, exclusivament, al po-

der executiu; y si la gestió dels ministres es la font única d'acció governamental, sols els actes d'aquells, y no'ls del rey, poden ésser discutits.

Però això, com ja hem dit, no representa més que la opinió dels pobres mortals qu'estem exposats a tota hora a pagar el mal humor d'un fiscal; això res més es que la expressió del constitucionalisme en boga; això es lo que *deuen* opinar tots els espanyols que no pertanyin a la classe de *ministrables*: puig aquests a Espanya, de fet, són, si no indiscutibles—perque això a n'ells els té sense cuydado—perfectament irresponsables. Qu'es la part més bonica del principi constitucional: governar—es a dir mangonejar—y ésser irresponsable: tira peixet!

Mes, ¡ahl que suara la Constitució, tal com la entenien la majoria dels homes polítics d'Espanya, ha sofert un cop trascendentalíssim. Un home polítich que passa per eminent y a qui s'atribueix un alt sentit jurídic, acaba de donar al precepte constitucional significació distinta de l'adotzenada que'ls més afamats *leguleyos* li han atribuït desde sa naixença. D'aquesta feta la irresponsabilitat del rey serà lletra morta desde'l més elevat punt de vista legal, mal pesi a l'acaparador d'aquell alt sentit, en Francisco Silvela, autor de la nova versió constitucional.

Vegin lo que ha dit l'eximi esgrimidor de la *florentina daga*:

Yo he sostenido siempre que, con arreglo á la Constitución vigente y á la constitución interna, que crea y mantiene la realidad de las cosas y el estado de las costumbres en un país, el rey en España REINA Y GOBIERNA, y tiene deberes de monarca y gobernante, aunque sea irresponsable si deja de ejercitarlos; pero los gobiernos, y singularmente sus jefes, tienen estrecha obligación de facilitar al rey el cumplimiento de esos deberes.

Com se veu en Silvela defensa una teoria doblement nova. Nova teòricament, en quant sosté que'l rey governa ademés de regnar; y més nova encara moral y jurídicament, en quant afirma que'l rey té *devers* de governant, respecte als quins es *irresponsable* malgrat deixi d'exercitarlos.

De manera que'l rey, per serho, y sempre segons en Silvela, regna, governa y *compleix o no'ls devers*—morals y jurídichs—de son càrrech, sense que de l'incompliment d'aquells, ni de la coacció jurídica que dels meteixos neix, ab força superior a la voluntat de tots

els homes, se'n desprengui responsabilitat pel monarca.

Total: que segons la nova teoria d'en Silvela ja no estem per ficcions. El rey regna y governa. Té devers de governant a complir. Els polítichs li han de facilitar la tasca. Però si ell deixa de complir aytals devers, resta irresponsable.

Tornem, donchs, a la suprema autoritat dels reys proclamada pels homes de l'antigor; tornem a la irresponsabilitat absoluta y desenfrenada dels partidaris de l'*origen diví* de la monarquia; sinó qu'en Silvela ha modernisat la cosa y ha suprimit la intervenció de la divinitat per innecessaria. Pera vulnerar els principis en que descansa l'ordre jurídic basat en l'exercici de drets, compliment de devers y prestació de responsabilitats, li ha bastat a n'en Silvela defensar la legalitat d'una dictadura personal y hereditària per torna.

Y no's pensin que aquesta irresponsabilitat del poder reyal pugui no tenir importància, per limitació de les facultats de governant que al rey se reconeixin, no: el poder moderador a Espanya, segons en Silvela, ha de tenir unes iniciatives y ha de desenrotllar una acció moral, feconda y positiva, que, dintre la esfera del dret, es incompatible ab la irresponsabilitat.

Veginse les paraules d'en Silvela:

No hay que olvidar que la fuerza del poder moderador en España es hoy mucho más grande quizás de lo que él piensa. Si; porque nos encontramos en una situación que tiene grandes analogías con el estado del pueblo en Europa á principios del siglo XV, cuando, huérfano de protección en las leyes y en las instituciones, acogíase al poder del monarca para destruir el imperio de la fuerza, de la arbitrariedad, de los privilegios y de los abusos de los señores feudales. Si el poder real de hoy en España, donde desgraciadamente, *nos falta una fuerza electoral*, se penetra de los impulsos de esa opinión y se apresta a dominar, en nombre del pueblo, *los feudalismos políticos y parlamentarios*... entonces ese poder real recogerá una fuerza inmensa en el país y una gloria inmarcesible para la historia.

¿Què'ls hi sembla? En Silvela, home de partit, ja madur, y que per lo tant coneix el panyo, califica ab valor desvergonyit la falsa representació dels partits de *feudalismos políticos y parlamentarios*, com si s'hagués ell ben redimit del pecat de tota sa llarga vida política. En cambi, ab una candidesa impropria dels seus estudis y dels seus anys, creu que tot això ho pot regenerar un sol home, el rey actual, comparantlo ab els monarques del segle xv.

Pobre Silvela! Tan sabi y tan ignocent! Sembla mentida! Els reys d'aquells temps eren guerrers, eren soldats, no sols representaven sinó que tenien a sa propia mà una gran força... Avuy els quefes d'Estat muntan a cavall, cacen y passegen en automòvil, però quan hi ha perills que córrer, hi envien els fills de mare, armats ab matersers que'l meteix poble paga. No n'hi va poca de diferencia!

Els antichs reys manejaven les armes de guerra; els del dia ab prou feynes les de saló. Aquells personificaven el poder material que tenien y empleaven; aquests viuen constantment en una ficció aclaparadora. No n'es poch de distint *fer* de general o anar *vestit* de general!

Desenganyis en Silvela: els reys constitucionals d'avuy en dia seràn o no governants, tindrán o no devers que complir y se'ls podrà declarar o no irresponsables; però la destrucció dels feudalismes politichs y parlamentaris vigents no està en la seva mà, no s'ha fet pera ells: ha d'èsser obra dels pobles.

Sols aquells que se senten responsables son capaços de grans accions. La moderna sobirania constitucional està renyida ab l'abnegació y l'heroisme. Y tot això y més se necessita pera dominar *los feudalismos politicos y parlamentarios* d'Espanya.

S. GUBERN

EL NIHILISME

La mort del gran duch Sergi de Russia ve a renovar la terrible història del gran Imperi del Nort. Com el seu pare, el tsar Alexandre II, el gran duch Sergi ha sigut trocejat per la dinamita; son cos a troços ha sigut recullit per mujiks pietosos y dones horroritzades. El qui fou gran duch tot poderós, conceller del tsar, tal volta vis-emperador, esdevingut munt de carn, de nirvis, de sang presa, ja no es res: son cos pot compararse al de qualsevol soldat d'en Kuropatkin, esventrat per un obús japonès. *Sic transit gloria mundi...*

e inflexible, que imposa la pena de mort y la executa, un Estat que, com l'Estat visible, may amenaça endebades. El *nihilisme* es una modalitat russa, res més que russa; els qui el formen no porten may á terme llur missió destructora fóra del gran Imperi: no van may com els anarquistes a expandir el crim y la destrucció lluny de llur patria. Els nihilistes volen transformar la Russia mitjançant la dinamita, destruint tot lo qu'existeix, creant després una nova Russia per manera quasi miraculosa... El nihilista té quelcòm de boig, de jacobí, de somniador y de criminal. El nihilista no trevallà pera modificar les velles institucions de l'Imperi, no trevallà per'assolir, ab l'auxili d'una evolució racional, un estat de vida russa més perfecte y tranquil: el nihilista, al acceptar ab orgull el calificatiu d'en Turgenev, confessa palesament el fi que'l mou... El nihilista vol el *no-res*. Es un pessimista actiu, que vol morir destruint tot lo que'l rodeja; del pessimisme passiu d'en Schopenhauer ne fa una arma de destrucció y de mort. Ab una Russia lliberalisada, ab constitució y parlaments, ab una vera llibertat a l'anglesa o a l'americana, el nihilista seguiria pensant y obrant com pensa y obra en una Russia autocràtica: y si algú'n dubta que recordi els procediments de l'anarquisme d'acció internacional, que ha realisat sa obra en monarquies constitucionals com Italia, en repúbliques centralistes y jacobines com França, y en repúbliques federals y democràtiques com els Estats Units d'América.

El nihilisme no es ja la negació de tot poder y de tota autoritat: es la negació destructora qu'espandeix, com els més grans despotes, la mort d'una manera cega. El nihilista, com havem dit més amunt, es un boig, un desviar, un desconexedor de la naturalesa humana, un enemich de la vida. La vida es acció, però'l nihilista al exagerarla destrueix la vida. El nihilista es jacobí, no admet una manera d'existir el món distinta de la qu'ell s'ha forjat; tots els contraris són uns malvats dignes d'extermini, y com que'l nihilista no es un resignat ni un contemplatiu, a son entorn multiplica les víctimes, ignocents o culpables, tant se val. Si pera destruir al gran duch Sergi, la bomba occidora capola a una pobra vella o a un in-

Aterra la indomptable energia del poder ocult y formidable qu'en Turgenev calificà ab el nom de *nihilisme*. Devant de l'Estat autocràtic forma un altre Estat, misterios

feliç soldat arrebatat de sa llar finlandesa, el nihilista no s'hi amohina. El nihilista, però, és un somniador: veu una terra nua, jova, sens homes ni dones, y per tant sense crims, injustícies socials, ambicions ni baixeses. En aquesta terra virginal, el nihilista, ab la imaginació hipertrofiada, hi veu nàixer una humanitat nova, perfecta; la veu aixecarse del no-res com s'aixeca'l sol esplendent per demunt d'una mar blava y lluminosa. La terra es un paradís, cap odi ni renúncia divideix als homes, que com vers germans gaudeixen els fruyts de la terra... El paradís celestial ha devallat a n'aquest baix món... Y al despertar el nihilista de son somni, esdevé criminal. Enfurimat, rencuniós, befat per la realitat, la gran y vera companya de la vida, ab mà níviosa llença la bomba contra'l més poderós, y si a l'ensemps troceja a l'humil, el nihilista's consola pensant que hi ha també quelcòm de responsabilitat en l'humil, per la seva resignació que contribueix a l'estat actual de la humanitat. El nihilista ressucita'l procedir del Lligat del Papa en les guerres contra'ls albigesos, ressucita'l procedir dels nacionalistes francesos contra en Dreyfus, el procedir dels inquisidors y dels jacobins, de tots els fanàtics y de tots els bojós. Que's salvin les idees y que morin els homes! Quan la vida de l'home més humil val més que totes les ideologies!

Terrible es el tsarisme pera'l poble rus, però terrible es també'l nihilisme destructor que vessa la sang de l'ignocent ab la meteixa impassibilitat d'un Stoessel o d'un Kuropatkin. A la opressió de dalt respòn una força tènica y misteriosa, que's val de les vagues y de la fam pera manifestar sos efectes. El nihilisme es un cranch de l'ànima russa.

GERONI ZANNÉ

DESINTEGRACIÓ

... No, pare, no hi creguí en els que tenen necessitat de que'ls despertin; l'únic desvetllament natural es el que naix del propi ésser, el desvetllament que's fa imprescindible als qui com jo—segons crech—senten quelcòm de sà en llur esperit.

Me parla vostè del gran trastorn que li he donat ab la meua mala acció—jo'n dich deslliurança.—¿Es possible? Ab el temps que ha passat ¿es possible que vostè no hagi reflexionat y comprès la meua acció? Reflexioni bé y veurà còm ho interpreta al contrari. No ha perdut un fill: l'ha guanyat. Si, seguint els seus concells, jo tornés a la llar dels pares havent fet ja lo qu'he fet, aleshores si que vostè perdria un fill, perque tal com estan les coses, quan guanya'l pare vol dir que ha de perdre'l fill; aleshores si que jo faria xorca la meua vida en holocauste a vostè; aleshores si que jo no seria altra cosa que una vulgar reproducció de vostè, del pare: no un ésser ab vida pròpia, sinó com una màquina que s'alimenta ab el concurs d'una força motriu repartida comunment a altres màquines. ¿No fóra aleshores quan vostè s'hauria de dolre de que un fill—part de l'obra de l'home—fos impotent pera pensar per compte propi? L'estat a que vostè'm voldria circumscriure es un estat purament mecànic, y essent així, la meua mancança es purament material, y pot substituhirla mercenariament y fins mecànicament.

Molt greu me sab haver de parlarli d'aquesta manera, en aquesta forma que vostè—n'estich segur—may hauria pogut suposar en mi ja que les seves *morigerades* costums l'havien privat de freqüentarse ab qui podia parlar ab la veritat a flor de llabi.

Llegeixi serenament, reflexivament y sense passió tot quant li escrich. No's trastorni per la meua separació. El meu acte no serà'l de aquell estúpil fill pròdich de qui ens parla la tradició. Jo no hi tornaré més a la casa dels pares, no perque hi tingui cap renúncia, sinó per la meteixa rahó de que'l fill no torna al claustre matern una volta la mare l'ha donat a llum. No hi tornaré més, perque jo entre vosaltres sóch una planta exòtica, sóch una nota discordant que difereix en tot de la família y trastorna en un tot aquell ordre y

aquells *devers* que vostè vol en sa casa y que a mi'm venen tan grans. Jo— y perdoni aquest gran atreviment filial—*jo ja no hi crech*, pare, *en els devers filials*. Vostè es l'ordre, es la linia matemàticament recta, es la mansuetut de les coses, y jo necessito llibertat, jo no puch emmotllarme a la regla prefixada per vostè ni a obehir cegament les ordres per vostè donades; jo m'hi tinch de rebelar contra certes costums establertes, per més que segons vostè als fills els hi esta terminantment prohibit l'analitzar els fets y les accions dels pares.

Si vostè hagués pensat alguna vegada que el seu fill podia, com a home, esdevenir conscient, sabia ara lo que ha de sentir per boca meva, això es: que la familia, tal com es avuy, no es pera mi centre d'atracció, sinó de repulsió, y podria haver comprès, ab els seus anys, que'ls temps que vivim són perillosos pera la integritat de la familia, y que la Integritat comença ja a ésser molt discutida. Els cossos sòlits més compactes se disgreguen y s'engrunen: donchs ab més rahó s'ha d'engrunar la familia, que no es un cos sòlit sinó un conjunt heterogeni d'éssers y pensaments units per la força de la tradició y per la moral... *de familia*.

Ja suposo que vostè s'escandalitzarà de les meves paraules, que no se'n sabrà avenir recordant el posat mistich qu'he tingut sempre ¿Sab per què's produeix aquest contrast, pare? Perque m'he tret el *jou* que m'endogalava y perque sobtadament trobo que sóch com l'aucell que canta entre branques. Vostè sols l'havia sentit engabiad.

Vostè no ha sabut veure les esquerdes de l'edifici-familia, qu'estava bastit demunt de sorra, fins que ha caygut sorollosament el primer bloc que l'integrava. Y ara tingui compte: l'enrunament ha començat, y a judicar perles costums de vostè, noli serà pas molt fàcil posar remey a la ruina complerta y donar una excusa verosimil als meus germans, que no se'ls hi fassi sospitosa y que no'ls hi barrini el cervell y, ensumant el rastre, trobin a la fi la peça.

Vostè's deurà dir: «Donchs així no hi ha familia!» Si que n'hi ha, dich jo. La familia d'amor, d'afinitat, no la familia consanguinea, sinó la familia d'atracció psíquica, de simpatia: la Gran Familia.

No'l vull molestar més; potser el mortifico. Si vostè'm promet que se'm guardará'l respecte lògich entre humans y que no s'intentarà res contra mi, jo vindré alguna vegada a vèurels y... ¿per què no ésser franch? a fer propaganda de mes idees separatistes respecte a la familia tal com avuy s'entén. Aquesta es la paraula: separatistes.

Li faig saber que no tinch tantes comoditats materials com a casa seva, però sóch lliure y ademés he fet un gran descobriment: he descobert que'l dia que'm manqués en absolut el menjar, tranquilament podria morir de gana. Avans això no ho sabia.

Si's digna obrir els sentits a la rahó y aconcellat per la meteixa vol contestarme, jo tindrè molt gust en cartejar-me ab la... *gènesis de la meua vida*.

ANTON SABATER MUR

APROPOSITS

L'altre dia, en un tramvia mitj buyt quina plataforma estava plena de passatgers drets com estaquirots que no's movien ni un pèl pera fer lloch als altres que volien passar a ocupar els assientos d'adintre, va exclamar indignat un senyor que per lo vist té la sort d'ésser català, de viure a Catalunya y de poderse indignar encara: «Educació política, educació política!... Educació social es lo que manca!»

Heusaquí un home que parlava bé. ¿Pera què fer tantes y tantes lleys denigrants pera la personalitat humana, lleys que a la fi sols consten escrites com a injuria a la llibertat, sense que's compleixin pera beneficiarnos ab lo que's proposaven? ¿Pera què aqueixes lleys de cabuda que mesuren als homes com si fossin grans y donen equivalencia de volum als prims y als grassos, com la lley electoral la dóna d'intelecte als necis y als scients? Una mica d'educació social, no ja de cortesia, una engruna d'allò qu'en català'n dihem *modos* (això es: respecte al prohisme, consideració al conciutadà que viu a frech nostre), y heusaquí molts y molts problemes solucionats sense la cooperació de l'odiós imperatiu; heusaquí la plataforma alleugerida sense que vingui el municipal; heusaquí ridicula la presència del poliçont pera que's formi cúa en les taquilles dels teatres; heusaquí ridicula la existencia d'una lley que condempni la injuria y la calumnia.

Si: tenia rahó aquell sortós català qu'encara no es masell d'ànima y s'indigna: es

cultura lo que manca, perquè a un poble que no es culte socialment ¿de que li pot servir l'esserho políticament? Millor dit: ¿quins drets pot alegar pera això derrer? ¿Seria necessària la política si fos més com cal la societat? ¿No són per ventura les deficiències socials lo ùnic que dona fonament y excusa a les accions polítiques?

Lo que fóra difícil, al tractar de fer desaparèixer la incultura, seria esbrinar si els modos poden ensenyarse o bé si neixen instintivament en les persones; y també, de ahont prové aquesta incultura: si es el poble qui la infiltra als homes que li parlen y li parlen incultament *para darle gusto*, o si són aquests homes els qui la vessen a doll sobre les testes de la plebe. Arduu problema. El mal es tan general!

En els homes que's dediquen al cultiu de la idea, la incultura, la mala educació no es patrimoni d'una classe, ni d'un partit. Tant de bo fos ella una qualitat positiva, que serviria per acoblar a tots els catalans de l'època de la dominació. Tots hi són per un pich. Cap coneix les primeres nocions de la decència.

Conseqüent ab ma manera de pensar, vaig declarar que respectava la llibertat d'opinar respecte a ma persona tot lo crudelment que's volgués, y ha sigut admirable l'acort ab que *avanzados* y catòlics han confós la llibertat d'opinar ab la de bramar. Ab el *permis* els cobarts esdevenent valents; lliures del *bocado* ls ases que ab ell eren útils traginant, s'aixeribeixen y engeguen coces. ¿Quin medi ambient tan corromput es aquest, que arriba a fer dubtar dels beneficis de la llibertat?

D'un cantó ls *rufians* de la ploma (que la posen a sòu pera fer riure en les files democràtiques, ahont han ingressat no per amor a una idea altruista, sinó per esperit de grolleria, donchs pera ells lo demòcrata es lo groller) per manca d'educació social han sucacat la ploma en el tinter de la injuria y de la ofensa personal, creyentse que ho feyen en el del pensament. D'altre cantó ls poetes tendres que han nascut ab una merenga a la orel·la col·locat com els clavells dels *maños* y dels *chés*, y que són catòlics no per convicció, sinó perquè la merenga ls hi fa trobar dolcissimes les barbes dels apòstols, les mans dels confessors y les ales dels arcàngels, ab la llibertat mal interpretada per ells mercès a sa manca d'educació social, s'han enlayrat al paroxisme de sa indignació personal y han dit: *caray!* Oh, condemnats, condemnats!...

Es que a la incultura social hi va aparellat un error sobre la propietat del llenguatge, qu'es tinguda per ordinària, lo que fa que, a la inversa, tinguin per refinada la improprietat, el rodeig de la frase, la incongruència. Això ls condueix a confondre la opinió ab l'insult y a insultar quan se tracta d'opi-

nar. Hi ha en el fons quelcòm de cobardia també.

Pera no citar cap més exemple, heus aquí el del senyor Joseph Carner al *opinar* sobre en Victor Català. ¿No estava en son dret de fer un estudi de dit escriptor, y d'esmicolar-lo fins a concloure que no es altra cosa que un fracassat vulgar? ¿Qui li hauria negat aquesta llibertat? ¿Qui no li hauria respectada, bo y discutint la tesis si com ell no opinava? Ningú. Donchs no: el senyor Carner va trobar més planer y més refinat l'usar la frase dolça, dolça com la merenga, y exclamar: «el pobre Victor Català!» Y's deuria quedar tan descansat, convençut de que havia emès una opinió. En cambi, si hagués dit, per exemple, *es un fracassat vulgar*, perquè així ho hagués cregut, e intentés demostrar-ho, a la nit hauria somniat *papus* y al dematí següent fins la merenga li hauria sabut agra: *Ay filla: vaig dir una cosota!*

La propietat del llenguatge als incultes els *grata*. Són tan fias ells! Al qui roba revistes y llibres d'un Ateneu no se li pot dir lladre com mana'l diccionari. Ex! S'ha de dir que ha tingut una distracció. Al qui's fa fer un llibre, el ven, embutxaca lo que'n treu y no paga a l'impressor, no se li pot dir estafa. Quina grolleria! Merenga, merenga: *Té uns descuyts Fulano de Tall!*

A mi no'm reca de tot això sinó la pressa que tenen en conduhirnos a la confiteria. Calma, senyors poetes-Plimsaul, calma; trevállinho pacientment, que ja hi arribarem a parlar ab endecasíl·labs, si s'hi empenyen. A la fi's tracta d'un metre llarch, qu'es lo que necessitem per'amidarlos.

Era a propòsit d'aquella incultura que conversavem cert vespre un amic meu y jo, acabant per fer consideracions sobre l'esperit que deéu animar a la crítica. ¿Cal—ens deyem—fer crítica relativa, o ferla en absolut? Per exemple: si jo ara vull parlar als lectors de la Exposició dels quadros d'en Rusiñol, dech ferho tenint en compte lo poch y lo prim que's produeix en nostra terra, proclamant al pintor un dels millors de Catalunya com ho es, o dech fer cas omis del medi ambient y sentar les afirmacions que cregui justes dintre del moviment artístich universal? Dech ferme la reflexió següent: ¿al poble se li ha de presentar lo millor com a bo pera no desenganyarlo, y dir per lo tant «en Rusiñol es bo», o dech reflexionar així: «si lo millor es sols lo *menys dolent*, no se li deü atribuir bondat?»

Varem divagar molt sobre'l tema; d'acort sempre, tantost trobavem arguments en pro de lo un com de lo altre; però no varem concloure ab cap afirmació concreta. Y es cosa que ara'm sab greu, perquè podria orientarme. Jo crech que sempre, per respecte al llegidor y pera caminar endevant, hem de judicar desde'l punt de vista més elevat. Però:

¿Cal mantenir al poble en la relativitat sentlo anar de la sala a l'arcoba y d'aquesta a aquella comparantles, sense sortir may al carrer, y acabar trobant l'ayre de la sala magnífich perque està una mica més oxigenat que'l de l'arcoba? Si es així, en Rusiñol es un gran pintor; sent y expressa lo que sent; sab llegir en la naturalesa y sab expressarho bellament; es el poeta del dolor; es el color de la tristesa; la seva ànima no es l'ànima *mecànica* de tots aquells que s'aturen devant lo material, qu'es lo menys real de la vida; ell s'impressiona per lo que diuen les coses, ho escolta, ho garbella en son pessimisme, y exteriorisa'l gra. Potser, comparantlo ab ell meteix, notarem en sos últims quadros una decadencia: no es en ells l'autor dels Jardins d'Espanya qui ens ensenya la naturalesa; se li nota que ayma més lo bonich, així com avans aymava més lo sentit; evoluciona cap a la fotografia de colors. Però, ab tot, se manté en son lloch de mestre dels pintors catalans.

Però, al contrari: ¿cal enrahonar enlayrantse? Aleshores serà precis senyalar els límits de les visions malaltices que cauen dintre'l regnat de la medicina y la poesia, pera evitar l'error general de confondre l'art ab el plor, y un cop això fet, reconèixer qu'en Rusiñol es més un trist que un poeta, però que *pinta bé*; caldrà recordar la solemniat poesia d'en Bocklin y la profunda impressió que ses obres produeixen; pera sentir el fret de la indiferencia devant de teles que sols ens parlen a la vista per la novetat dels llochs reproduhits, y no'ns produeixen altra emoció anímica que la del desitg d'anarhi a aquella terra que tan belles coses conté. Y ¿hi haurà encara qui negui la utilitat de l'art? No seràn pas els fondistes ni els agents de transports!

Jo opino com he dit més amunt; però, com que puch equivocarme, no abandono'l dubte en qu'e'm posen les dues maneres de parlar al públich. Anèu a saber del cert si es absoluta o relativament com devèm ferho, y si es ab o sense propietat de llenguatge.

F. PUJULÀ Y VALLÈS

EXCURSIÓ A BOR

El dia que haviem escullit pera fer la excursió's presentava clar, lluminós y esperançador.

Cap a les sis del mati, y preses que foren les oportunes precaucions pera efectuar la exploració a les coves, qu'era lo més interessant de la excursió, ens dirigirem, uns a peu y altres a cavall, dret al llogaret de Bor.

Partint de Bellver passarem per Talló, poblat sumament pintoresch y tipich, hont antigament hi havia una colegiata que gosava de gran predicament, coneguda ab el nom de Toló, que sembla ésser el primitiu del vehinat.

De Talló, ovirant sempre un panorama delitós y deixant a la dreta'l camí que va al caseriu y vall de l'Inglá y a Santa Magdalena, ferem via dret a «Ca'n Pons», hermosa propietat y senyorial casal.

Al nostre pas, y degut sens dubte a la fressa que feyem, puig anavem bastants de colla, els bous y l'eugassada que pasturaven pels verdejants prats d'aquella sumptuosa finca, aixecaven llur testa mirantnos estranyats y ab posat estúpit; y els baylets sospnien els alegroys cants que a ple pulmó engegaven a l'ayre pera esplayar llurs esperits.

Atravessarem el torrent de Namballs, ab son espès solitar, y enfilant la curta y sobtada pujada que's troba després, arribarem a la creu de terme de Covarriu, devallant, tot seguit, fins atrapar els prats de Bor.

Bona falta'ns feya arribar a n'aquest punt, puig el sol començava a picar de valent y ara l'atapahida arbreda qu'encercla aquells prats tan bells ens serviria d'ombrel·la a la perfecció. Quin bo donava respirar en aquelles frescals ombres, saturades de la farúm de l'herba dels prats y de les emanacions sanitoses dels verns y freixes que festonegen el el riberal de cap a cap!

Després d'aturárnoshi una estona y rabejárnoshi a tot pler, emprenguerem altre cop la marxa dret a Bor.

El diminut poblet de Bor es un dels més pintoreschs de la Cerdanya; ab ses cases es campades com ovelles d'un remat, voltades d'una vegetació espléndida y luxurianta, es un llogaret rioler y poètic a tot ésserho.

Com que'l nostre objecte era anar a les coves, varem passar de llarch, arribant, al cap d'un quart, al lloch anomenat «La Fou», terme de nostra excursió.

La Fou és un recó de món deliciós; es el punt hont comença la petita vall de Bor. Lo que li dona'l nom es probablement l'afectar, tot plegat, la forma d'un forat. Y dich això perquè en un'altra excursió que hi vaig fer ho preguntí a un dels homes més vells y entenmentats de Bor, el qual me contestà: — Manca ho sé del cert, mes jo'm pensí que aquest nom li deu venir d'ésser tan enforategat. » — Y'm sembla que tenia rahó.

El lloch es, com dit queda, atractivol y encisador de debò. Imagineuvos que desota d'una penya, y com per art d'encantament, ix al defora, ab una pressió ascendent considerable, una quantitat d'aygua verdaderament prodigiosa, puig basta dir que ab ella s'hi rega tota la prada de Bor, qu'es immensa, constituhint aquesta aygua per si sola la riquesa de tot aquell riberal. Es, ademés, una de les més fredes y de més exquisit paladar de tota la comarca cerdana.

Al ésser nosaltres a n'aquell lloch, pera dessuarnos avans de beure aygua, ens ajasarem sota'ls arbres que donen a la Fou pletxerosa y vivificant ombra, mentres sentiem els cants de l'aucellada que s'amagava entre'l fullatge y el fresseig de l'aygua que brollant enjogassada y formant, en son curs, diminutes cascades, s'escorre rostos avall.

Després d'un lleuger refrigeri y d'haver begut, muntarem a les coves, ab el propòsit de practicar en les meteixes una detinguda y minuciosa exploració.

La entrada a la grotas troba a l'alçada d'alguns metres en la montanya meteixa que hi ha demunt del manantial. Es imponent y misteriosa. Ab ses granitiques voltes, negroses pel fum de les atxes dels excursionistes que l'han visitada, més qu'entrada d'una cova apar boca d'un monstre apocaliptich que sols espera que hi entrin els *touristes* pera engolirlos sepultantlos en son ventre per sempre més. Verament impressiona.

Sia com vulga, nosaltres encenguerem les atxes, y atrets pel vèrtich de lo desconegut, ens hi endinsarem.

Al cap d'uns instants, ens veyem obligats a apagar a corre-cuyta les atxes y a vàldrens

d'altres medis d'illuminació de que anavem previnguts, puig a causa de les petites dimensions de la grotas, aquesta, en l'espai que ocupavem, s'havia omplert de fum de tal manera que feya impossible la respiració.

Poch després continuarem la exploració sense cap altre dificultat, fins arribar al primer *camaril*, un dels espays semi-cilindrichs que's troben durant la visita.

A partir d'aquest indret la exploració's fa molt més difícil, puig se troba'l primer *estret*, y si's vol passar endevant es qüestió d'estirarse ben llarch en el sol y escórrers com una serp.

Per fortuna dit estret no més dura cosa d'un quart d'hora, topantse, al eixirne, ab una magnífica *plaça* circuhida d'esbeltes y capritxoses estalactites y estalagmites, constituhint al agruparse les combinacions més estranyament belles que darse puguin. Es realment una plaça fantástica a tot ésserho, y sa contemplació sugereix la visió enguñosa de misterioses mansions habitades per sers malèfichs.

No m'entretindré detallant un per un els accidents de la grotas, que són molts y curiosos, ni les múltiples maravelles de la mare naturalesa que alli dintre s'hi estotgen; sols diré que al sortir d'aquella plaça se'n troba un'altra, que després ve un altre antre espayós, y així successivament, fins arribar a un punt que, si bé encara hi ha forat, es ja materialment impossible'l passarhi per sa molta estretor, en quin lloch donarem per terminada la exploració, tornant entera pel meteix cami que haviam seguit al entrar, a qual objecte haviam anat deixant, a nostre pas, un cordill lligat a un boix de la entrada de la cova, que ara era nostre guia més segur.

Al tornar a veure la llum del dia, consultarem nostres respectius rellotges pera comprobar el temps que haviam empleat en la exploració. Havien transcorregut tres hores y mitja, més aviat més que menys. Nostra indumentaria havia quedat de tal manera bruta y esparraçada, que feya por mirarnos.

Cap a mitja tarda retornarem a Bellver, després d'havernos rabejat en plena natura y regalat nostres reseques goles ab la gemada aygua de la font; y servant tots plegats un recort inesborrable de tan agradosa e interessant excursió. — I. SOLER Y ESCOFET

NOTES BIBLIOGRAFQUES

Joan Rosselló.—EN RUPIT.—IDILI TRIST.—
Biblioteca popular de «L'Avenç».

En Rupit es una criatura a qui son pare, un mal pare (causant igualment de la mort de la mare d'en Rupit quan aquest acabava d'ésser confiat a la dida) abandona per complert pera entregarse al vici ab més llibertat y casarse segona vegada ab una bagaça allà a ciutat, d'hont poques noves arriben als didos (y pitjor quan n'hi arriben). Aquests són els preliminars de la novela, força boyrosos pel demés com sia que l'autor no ha volgut insistir en els antecedents més de lo necessari pera sugerir la impressió de qu'en Rupit du de naixença l'estigma de la desgracia, com el Jack d'en Daudet.

Emperò la dida (Na Tonina) y son marit (el Sen Ramón) que havien cercat en el didatge un derivatiu momentani al llur sentiment després de la perdua del propi *atlotet*, confiant en que Nostre Senyor seria servit de donàrlosi nova successió pera quan l'infant fos criat, devenen prompte uns pares carinyosos y's basten ells sols a deturar la mala influencia del signe que havia presidit a la naixença d'en Rupit. Son demacrament, que al durlo de ciutat manifestava prou la feblesa de son cos, y que li havia valgut per sobrenom el de l'aucell humil, arrupit y magre de l'hivern, desapareix depressa mercès a la sanitosa nutrició y als maternals cuydados de la dida, y sobre tot mercès als tractes seguits ab la natura, que la vida pastoral comporta. Pastor es el didot, y ell l'inicia, com a son propi fill, en els coneixements que reclama una existència que res deixa preveure que degui modificarse may, donchs el fill oblidat del mal pare ha ocupat el lloch que cap nou rebrot ha vingut a omplir en el cor de sos pares adoptius. L'adopció es complerta, y la felicitat d'una vida sens incidents sembla haver de perdurar per temps indefinit en aquella familia que res cobeja de fóra y que una pobresa sens enveges fa semblar en cert modo una reproducció del Cas de Nazaret.

Mes tot s'acaba sobtadament. L'idili que fins ara res tenia de trist, s'ennegreix quan en Sidor, el pare sens entranyes, reclama'l fill apte ja pera guanyar un jornal a ciutat. Els mals tractes, la vida sens amor y sens higiene, el baf de ciutat en fi, posa terme, després de ràpida malaltia, a la existència del pobre Rupit, a qui sols calia per lo vist que les causes ingènites de destrucció trobessin camp favorable per acabar ab aquell cos feble.

Aquesta es la noveleta que de Mallorca estant ens conta en Joan Rosselló. Les qualitats narratives que hi posa de manifest, com també lo animat dels diàlegs y les descripcions rublertes de sentiment y poesia, ab

un color local ben escayent d'un cap a l'altre del llibre, el fan una obra ben recomanable; ademés manifesten ses pàgines lo abundantíssim y variat del vocabulari de la vida y de les pràctiques camperoles, que, a Mallorca sobre tot, ha estat molt menys desnaturalisat que'l de la gent polida de les ciutats. Emperò, de tot el llibre'n sobresurt un capítol: el de la seca que du la miseria a les poblacions rurals y que porta un pahorós seguici de crims y de fonda pertorbació, a la que posa terme la pluja desitjada, es un quadro intens y vigorós, escrit de mà de mestre.

En cambi no's podem estar de senyalar un defecte capdal que té'l llibre en nostre pobre concepte, y es el desequilibri que hi ha entre'ls primers capítuls y els finals. El desenrotlló de l'obra sembla precipitat bruscament al punt en que'l novelayre ha volgut ferhi intervenir al mal pare, pera desde aquell moment acabar en poques planes més un llibre que donava prou y potser ne reclamava encara unes quantes que gradualment preparassin l'acabament. No's estranyaria gens saber que l'autor s'ha vist obligat a enllestir depressa després d'haver planejat l'obra y escrit els primers capítuls; així, per exemple, hi ha'l tipo de la nina Na Jaumeta Poll que, tractat al començar ab certa detenció, desapareix bruscament sense realisar cap dels fins que la imaginació del lector creu endevinar en els propòsits de l'autor. L'últim capítul es, donchs, com un epileg que contraria al qui s'ha encarinyat ab els personatges y de sobte veu que li prenen el llibre de les mans. Això es un retret que'n permetem ferli al senyor Rosselló, pera que un'altra vegada no's deixi ab tantes ganes de seguir llegint; mes potser sia això una qualitat, si's considera quants de llibres hi han que un cuyta a treuresels del devant pel compromís intim que ha contret al començarlos a llegir.

Taine.—VENECIA.—Estampa d'en Octavi Vialder, Sant Feliu de Guíxols, 1904.

Publicats pel setmanari *Llevor*, vegeren la llum aquests fragments del *Viatge a Italia* traduïts al català per Joan Casas y que ara s'han reimprés formant un petit fascicle.

No insistirèm en fer l'apologia del gran Taine, que prou es conegut de tothom com a pensador y com a escriptor. Mes cal fer observar que un aspecte d'en Taine com a pensador ens era passat desaparegut a nosaltres que creyèm en l'autonomia dels municipis com a ùnch remey contra l'aclaparament que informa la majoria dels nucleus socials del nostre temps. Això a n'en Taine li era estat revelat a Venecia, la ciutat sempre lliure y sempre mestressa de sos destins, que per molts sigles formà ella sola una nacio-

nalitat y que degué tot lo qu'es y lo que ha estat al caràcter de sos habitants, del tot identificats ab la patria llur per la rahó de que tota ella era tangible y real, y no era una ficció de l'esperit ni una convenció política com les grans patries, formades per les conquestes y mantingudes integralment per la força. Són, donchs, remarcables les pàgines d'en Taine en que's fa l'apologia de les idees autonòmiques, y cal que nosaltres no les oblidem com a document pera rebatre moltes de les espatotxades que's partidaris d'una patria universal propaguen com a darrer mot de progrés y de *adelanto*. Lo qu'es la fraternitat entre tots els homes no sortirà pas de la imposició d'un patró uniforme que arribi del *polo frío* hasta el *ardiente polo*; donchs els del *ardiente* difícilment se faràn càrrech de que's altres gassin més en roba que no pas ells, y els del *polo frío* trobaràn cosa imperdonable el que aquells passin el temps de panxa al sol esperant que les figures els hi cayguin totes soles a la boca en tant qu'ells s'ho han d'afanyar.

El llibret *Venecia* es interessant, ademés, com ho es l'obra d'en Taine. En quant a la traducció, es feta ab molta traça y s'hi veuen lloables esforços de suplir el lèxich de l'original ab mots de bona lley que la nostra llengua posseheix de son tresor propi encara que's actuals diccionaris catalans no'ls esmenten. Avuy per avuy, la feyna de traduir al català suposa un esforç molt major per la rahó de que ab la restauració del llenguatge ens hem tornat més exigents y no admetriem com a obra literària una traducció, per fidelíssima que fos, si no hi vegessim el propòsit de parangonar la versió traduïda ab les bel·leses de l'original. Y això, actualment que no tenim ni preceptives ni solsament diccionaris dels quals pugui un fiarse, exigeix un cert instint literari que'ns complavém en fer remarcar dins de la traducció que'ns ocupa.

R. MIQUEL Y PLANAS

MIL Y UNA CURIOSIDADES. — Casa editorial «Victor», Mallorca, 166, Barcelona.

Ab aquest titol s'han publicat fins ara tres tomos rublerts d'anècdotes y d'observacions que segurament tenen de fer les delícies d'aquells lectors que, tenint ganes de conèixer els fets y les coses més importants de la humanitat, no sien gayre exigents per lo que toca a la calitat y a les narracions de les matèries que's refereixen en els dits toms.

Les antigues termes de Roma, costums y observances de pobles remots e històrichs, ressenyes d'armes, de trajos y monuments, heusaquí lo qu'es objecte primordial del curiós compendiador.

Carnegie.—EL DOMINIO DE LOS NEGOCIOS. — Guarner, Taberner y C.^a, editores, Barcelona.

El conegut milionari del Nort-Amèrica ha reunit en aquest tomo una colecció de notes, d'observacions, d'escrits y de treballs llegits y publicats en ateneus y revistes, en els que l'autor ha donat a conèixer les seves idees y les seves experiències sobre la vida dels negocis y de les riqueses; donant de passada concells y aclaracions que són d'un profit inestimable pera tots els que's preocupen de les grans y transcendentalíssimes qüestions econòmiques. Heusaquí uns quants exemples:

En les lluytes del treball y del capital rares vegades aquest últim logra reduhir el preu del treball. Aquest es el fet més lamentable en totes aquestes lluytes. El treball mata al treball. Observèu al vostre entorn: veurèu als operaris d'algunes fàbriques que treballen a un 10, 20 y fins 30 per 100, y a Jonstonn y a Flarresbourg a un 50 per 100 menys que's jornals que's guanyen aquí. No'n culpèu al capital. Considerèu com l'amich millor del treball a l'amo que's dol de la reducció dels jornals, que procura sostenirlos ab tot y el perill de treballar durant un espai d'anys a preus elevats; considereu-lo com a amich, encara que's vegi en la necessitat de demanarvos les mateixes condicions que's seus competidors tenen en lo referent als jornals, considerant que ho fa pera salvar de la ruina'l seu capital y les seves fàbriques.

El primer patró que reduheix els salaris es un enemic del treball; però'l darrer que's retalla tal volta sia'l seu amich més lleal. El treball, may el capital, es l'enemic més implacable del treball.

... El poble americà pot riuresen de quants esforços realisen els potentats dels camins de ferro y els fabricants pera violentar les lleys econòmiques per medi dels trusts, les combinacions, pools, diferencials y qualsevol altre procediment d'aquest genre. Basta que'l nostre poble no renuncihi a la doctrina de la lliure concurrència a la llibertat pera emprendre baix les mateixes condicions qualsevulga industria.

Carnegie.—EL A. B. C. DEL DINERO.—Guarner, Taberner y C.^a, editores, Barcelona.

Es una obra per l'estil de l'anterior, en la que ab arguments y ab medis semblants l'autor exposa un enfilall d'observacions encaminades a fer resaltar les condicions indispensables a tothom qui's crega ab aptituds pera conquerir una fortuna.

Lo més remarcable d'aquest llibre són les aficions y tendències spencerianes de que fa gala en Carnegie, sobre tot al atacar furiosament la caritat pública.

Repetim qu'es aquest un llibre tan útil y tan agradable com l'anterior, y com aquell digne d'ésser llegit ab detenció.

LAS DOS AMÉRICAS.—T. Roosevelt.—Guarner, Taberner y C.^a, editores, Barcelona.

En aquesta obra, igual qu'en la titulada *El ideal americano*, el president actual dels

Estats Units d'Amèrica demostra lo molt que poden y la influencia que tenen una inteli-gència y un esperit coratjosos y educats com els seus, en pro dels seus ideals y de les seves aspiracions politiquas y socials.

Las dos Amèricas es un nou alegat de Mr. Roosevelt en favor dels principis imperialistes y europeisadors que sustenta; es una eloqüentissima y brillant defensa digna de l'insigne paladi de l'imperialisme americà.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

ALS MEUS AMICHS

A vosaltres vos ho dich, que'm coneixeu y sabèu bé que, quan vos parlo, ho faig ab el propòsit no de mortificarvos, sinó d'èsservos útil y ajudarvos.

A cada obra que feu veig marcadament que patiu, si, que patiu molt al cercar el fons. Tal volta això es lo que vos entreté més estona. Y es perque portèu pressa en donarvos a conèixer. En vostres obres s'hi veu lo extemporani, y es que recullidets, molt ben recullidets en vostra cambra, vos sadollèu excessivament ab les obres dels grans genis, aprenent de dir aquelles coses tan boniques que altres han dit, y que fan que fugiu del vostre *jo*, enlluhernats per la facilitat ab que aquells genis s'expressen.

Per mica que poguèu no hi anèu a *fiar*; si es que teniu pòchs *cabals*, comprèu menys, però paguèu al comptat, que per petita que sia la *mercaderia*, podrèu dir qu'es ben vostra, y aquest es el primer pas per arribar a ésser *personals*.

Ja ho entench: vos fa por l'anar sols...

Mes si volèu ésser forts, com per vostres paraules s'endevina, deixeuvos de tota traba y aprengueu de caminar per la terra que trepitjèu, que així ensenyarèu vostra virtut fins hont arriba.

Avans qu'ésser *bonichs* devèm ésser *verdaders*. Es a dir, ens deu inspirar una veritat. ¿Què'n farèm d'una obra ben expressada, vestida ab atractivol ropatge, si aparellat ab ella no hi va quelcòm immutable si no porta verdader segell d'humanitat?

De lo contrari vos mancarà l'èxit, perque passada la emoció de moment, poch a poch anirà esfumantse fins no quedar res, y si quelcòm ne queda, serà lleu, perque allò que's diu que teniu dintre, l'ànima, la essència, gayrebé no'n sab res.

Devèm penetrar al fons de les coses. No'ns impacienti de moment la forma, que la sublimitat d'un concepte té prou força pera inventarla y ferla resorgir justa y esplendent.

Què mal que'ns ha fet la forma! Quànts dubtes, quànts enganys ha ocasionat!... Els artistes n'han comés molts d'errors per la excessiva adoració de la forma.

Parlèm ab amor el llenguatge que'ns sia propi, que la espontaneïtat y la franquesa'ns obriran les portes pera no permanèixer sempre renyits ab tothom.

D'ineptes n'hi ha menys dels que'l món se creu, puig si's desenrotlessin ordenadament les aptituds que porta l'home dintre seu, sense distrèurel ni desviar-lo, iquànts triomfs pera'ls humils! iquànts desenganys pels enganyats!

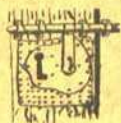
No'ns tanquèm llargues hores a les cambres, que l'home acaba per concebirhi enormitats; fugim a l'ayre y a la llum ab pit ample y front alt, a rebre'ls elements, a tractar ab el món, a parlar, que una volta prenyats d'idees, correrèm a representarles dignament en nostres obres.

La cambra ha d'ésser com el niu hont els fills se desenrotllen; y, a semblança dels aucells, devèm anar a espigolar pels camps y a cercar broça, que al retornarhi, rebràn la flayra nova que haurèm arreplegat, y al vèurels de nou, nostre amor creixerà, y els cuydarèm ab més afany que may, sens aborrrirlos, fins qu'ells sols, fugint del niu, se posin a volar y ens deixin...

Tinguèu ben present que no combato la forma; la forma es imprescindible; lo que'm dol es que'ns enlluherni massa, y qu'en comptes de fer apunts del natural, ens encantèm devant de quadros ja fets, que copièm y recopièm, prenent per bona no la naturalesa, sinó sos simulacres, sens entretindrens a esbrinar còm y per què han sigut fets...

El fons ha de dur la forma; y avençant sincerament *de dintre a fora*, s'axamplaràn els cercles. Després d'atravessar el terror, ja's deu fugir vers lo infinit.

MARIO COLL

PARRICIDI

— Fòra d'aquí! Repressa... malehidal...
 — Oh, no, per Deu! Mon pare, recallume del fanch hont he caygut, qu'estich malalta y'm moro de vergonya y de miseria!...
 — No'm diguis pare a mi! Digaho al lladre que'm va pendre d'un cop la filla y l'honral
 — Donchs fehuo pel recort d'aquella dòna que al darne a llum se'n puja al cel, privantme del dolcissim consol de dirli mare al trobarne aquí dins tancada y sola sens altre conceller que la basarda!
 — ¿De ta mare has parlat? No l'anomenis, no embrutis el seu nom, puig fou tan bona, que a voltes he pensat si va morir-se presentint que paria a una bagaçal
 De mare no'n tens d'altra més que aquella que fins ara ab ton cos ha fet negoci!
 — Ah! No me la esmenteu la horrible fera de quines grapes he fugit, que'm busca per tornarme a volcar al llot del vici més repugnant y esgarriós! Salveume! —

La porta s'es tancat.

La desgraciada camina pels carrers esma-perduda y ab temorós esguart: fins que una colla de gent, esvalotada ab sa presencia, li atien uns baylets que a cops de pedfa la porten al camí de fòra vila, no deixantla en repòs fins que la veuen

allunyada del terme.

Quan s'entronen contenen entre ells rihent quantes vegades quiscúm ha estat sortós d'ensopegarla ab la pedrada llur. Y ella sanglota cayguda en terra... Mes de cop s'aixeca, y mirant cap al poble, així s'exclama:
 — Ja me'n torno a ciutat: tranquileuvs; aquí tots me llencen y allà'm demanen; donchs allà vaig, per retornà a la fera la esgroguehida carn qu'encara'm sobral... —

La porta s'es obert.

— Bona nit, Jaume.
 — Oia, Tuyes. Qu'estrany! Ja't creya mort!
 — Les cançoneres plujes d'aquests dies privaven de marxar a n'el meu home tot y tenir el carro a punt. Pots creure que més frisava jo...

— Donchs tanca y puja: no malgastem el temps en ximpleries...
 ¿Ja sabs que aquella gran poca-vergonya avuy ha estat aquí per demanarme que la deixés quedar?

— Encara gosa!...
 — Redeu, si haguessis vist quin fàstich feyal. Prò ab una empena l'he llengada a fòra, y no crech que may més torni a acostarse.

— No estrenyis tant, beneyt! Quasi m'ofegues!... —

J. GIBAU TORDERA.

TEATRES

CRÓNICA. — FERNANDO EL CALAVERA. — DE BON TREMP.

Derreraement s'han estrenat en diferents teatres algunes obretes de les quals no m'he ocupat per sa escassa transcendencia artística. Per altra banda, l'espai de que dispo a JOVENTUT no'm permet ferho ab aquella extensió y detenció que poden y deuen dedicarshi els diaris.

No obstant vull enumerarles, pera no confondreles ab les del *gènere chico* que ni tan sols vaig a veure. La primera y més important es *La festa dels aucells*, de l'ignaci Iglesias, donada per la companyia d'en Jaume Borràs a les Arts. En ella hi retrobem l'ànima de poeta de son autor, de poeta sentimental, quasi bè romàntich; però res més.

La segona es una traducció de l'obra *Pa mi que nieva*, d'en Dicenta. Es tan dolenta la traducció, que no m'atreveixo a dir res de l'original. Potser un dia la faràn en castellà, y aleshores ne parlarem.

La tercera es *Maria*, quadro dramàtic d'un jovenet, en Joaquim M.ª Nadal, que per sa senzillesa e ingenuitat recomana als teatres dels centres catòlics y familiars. S'hi poden distreure honestament.

Al Principal en han donat un arreglo — quin arreglo! — de *Un fil à la patte*, comedia lleugera del francès Georges Feydeau, ab el titol de *Fernando el calavera*.

Com qu'he llegit l'original, y he rigut lleigintlo, puch afirmar rodonament que han capat l'obra. Tot lo picant, el such picant que dòna gust al menjar, ho han tret, resultant la comedia desfigurada del tot. Així el protagonista, aquell home *corrido* que al voler casarse's troba ab un fil que se li entortoliga pels peus, es a dir, ab una *divette* que l'estima y no vol deixar-lo (originantse de la terrible persecució d'aquesta dòna situacions còmiques ben trobades) aquest protagonista resulta en l'arreglo un home timit, insubstancial y tonto, que res té que veure ab el de l'original. Y lo meteix passa ab sa promesa, y ab la *divette*, y ab tots, excepció feta del general, quin tipo còmich ha sigut feliçment transportat.

En fi, que l'obra resulta mansa y que'ls actors, no acostumats a *estos trotes* de representar comedies de gran moviment, contribueixen a l'ensopiment general que s'apodera del públich. Ja riu algú, però riu de fàstich.

De bon tremp, d'en Manel Folch y Torres, es un drama *vieux jeu*, ab traïdor, ab anò-

nims, ab crims y ab llàgrimes. No prou dramón pera ésser un bon dramón, es massa convencional pera ésser un drama que de veritat interessi. Enterneix un xich y fins fa plorar a les ànimes sensibles, y obté l'aprobació incondicional dels moralistes catòlics que tenen arrendada la moral immutable dels temps de l'avior, però no convenç als que creyem que tot, fins la moral, fins la sensibilitat, s'afinen y evolucionen. La moral qu'engrandeix y heroïsa a *Guzmán el Bueno*, convertintlo en tipo sublim y llegendari, no es pas la moral d'avuy a quina llum el cavaller ens apareix com un ximple, y els nostres cors resten impassibles y baten normalment ab indiferència devant de les desventures imaginaries dels ninots de fusta més o menys ben disfressats.

He parlat de *Guzmán el Bueno* ab tota intenció, puig no altra cosa que un *Guzmán* casulà es el jutge-pare del drama d'en Folch; que si aquell va tirar ab gesto heroich el punyal parricida a les hosts musulmanes, aquest escarcella al propi fill pera entregarlo als tribunals de justícia. Tot això, com els sobtats amors de l'hereu criminal y calavera que's regenera per art d'uns ulls blaus, com lo altre, lo del traïdor, com lo de la mare ab lo de «Fill meu de les meves entranyes!» com el final patètic de l'obra en que ovirem pera anys a venir el retorn d'un presidari ja redimit a la llar honrada hont serena y melangiosament y ab braços amorosos l'espera l'aymada fidel, com els cops d'efecte de qu'està farcida l'obra; tot això a mi no'm commou gens ni mica, encara que —dit sia en veritat—enterneix a molts cors tendres.

Per'aquests, *De bon tremp* es un bon drama, puig que's remou y més tart al llit els fa somniar espectres. Me guardaré, donchs, d'afirmar rodonament qu'en Folch ha fet un disbarat. Ben al contrari, crech que, desgraciadament, pera una gran part de nostre públich el drama reuneix condicions d'emotivitat, de factura y d'habilitat innegables.

Però això, qu'es veritat, ho confesso ab pena tractantse d'un escriptor jove. Ja'n sabien, y fins ne sabien més, els nostres avis y els avis dels nostres avis de fer drames així. Desenterrantlos estariem Nestos, y no hi hauria necessitat de que's homes d'avuy ens trenquessim el cap imaginant faules enterridores.

Ho confesso, donchs, però protesto en nom de l'art modern, de la moral moderna y del cor modern, que, a pesar d'en Manel Folch y dels que l'aplaudeixen, persegueix una finalitat, uns ideals y uns procediments ben antitètics als que integren el drama d'aquest jove autor.

Els joves que miren enrera, quina llàstima fan!

La execució que li han donat els actors de

Romea resulta monòtona y descolorida. En Rojás, sobre tot, va ferme patir. Se li endevina'l dubte de si ha de llençar-se a un to francament melodramàtic o si ha de fer un home de carn y ossos. Fa més lo primer que lo segon. Servèixili d'excusa l'autor.

EMILI TINTORER

P. S.—Nostre company de redacció en Pompeyus Gener ha estrenat també a Romea un «disbarat còmic»: *Agencia d'informes comercials*. Siem permès dir que'l públich de la nit de la estrena va riure molt y de bon grat, aplaudint fortament a l'autor. En Gener se proposava fer riure y va lograrho: ergo...

E. T.

NOVES

Résponent a l'atenta invitació de la «Lliga Regionalista», assistirem el mati del passat diumenge al *meeting* celebrat en el teatre de Novetats pera protestar de la indefensió en que l'Estat deixa a Catalunya oposantse illegalment a que Barcelona tingui els representants que de dret li pertoqueu y abandonant la capital a les malifetes dels terroristes que, per la desorganització dels serveys públics, queden en la més completa impunitat.

No intentarém fer un extracte dels discursos pronunciats per no ésser nostre periòdic d'informació y perquè's lectors ja n'estaran enterats per la premsa diària. Per altra banda, els conceptes emesos pels oradors senyors Pere Rahola, Francesch Cambó, Raymond d'Abadal y Albert Rusiñol els veyem repetits diàriament en la premsa regionalista y de tant en tant en els *meetings* que ab un o altre objecte s'organisen.

Que l'Estat no's preocupa de nostres interessos, que res podem esperar de la política espanyola, que tot deu fiarho'l poble a ses propies energies, tot això es molt cert, y ja ningú'n pot dubtar. Lo que's fa ja més dubtós es que's directors polítics d'aqueixa branca autonomista conformin sempre llurs actes a llurs paraules. Y una prova de que aqueix dubte existeix es la interrupció «Y quan la vinguda del rey?» feta per un del públich al senyor Cambó en el precis moment en que declarava que may els regionalistes havien pactat ab el centre.

Si nostre poble no té, desgraciadament, la força de voluntat que li caldria, no està per això mancat del tot de memoria: y el programa d'en Polavieja, els pactes ab en Paraiso y les darreres *efusions* mauristes són grups que al regionalisme li costaran molt de ribotejar. Altrament, si es cert que ferien de mort al caciquisme dels Planas y dels

Comas, no deixa de tenir cert fonament la sospita de si algú s'havia proposat substituir un caciquisme per un altre.

El desitj de guanyar fàcils victòries, d'assolir triomfs enlluernadors però buyts, els emmenà a captarse adeptes que no eren encara prou madurs; posaren els ulls en les classes neutres, y res té d'estrany que de l'aleació n'hagi resultat un producte neutre també. Han volgut afalagar a persones de certa respectabilitat però qu'anteposaven llurs conviccions dinàstiques o catòliques a l'amor a la patria, y qu'en un moment donat, desprenentse del vernís ab que se les havia disfressades, han tornat a aparèixer tals com eren realment.

Són molts els tòrts de l'Estat contra Catalunya, però no tots venen de Madrid. També tenim la malura a casa nostra. Aquells senyors més o menys oficinosos, aquelles societats més o menys oficials, més o menys econòmiques que a cada dos per tres envien un telegrama felicitant a un ministre o acudeixen a la estació pera despediro rebre a un *caballero* governador, són els veritables apaga-fochs dels entusiasmes catalans, els funests mantenidors de l'atmosfera malsana de la política vella que ofega les aspiracions d'un poble d'ideals joves y d'energies vitals.

L'assumpto de les *postals inquiridores* ha proporcionat a JOVENTUT nou enemichs, per allò de que dihent les veritats se perden les amistats. No'ns dol: val més ésser poch y bons que molts y *dubtosos*. Els que així ho creuen s'han alegrat de nostra actitud resolta y franca, y varis d'ells que mentres callarem no eren al nostre costat, ara hi són. Però ¿què hi fa? Nosaltres ens preocupem més de estar en pau ab nostra consciència y ab nostres conviccions catalanistes, que de sumar adeptes, perque de més o menys aprop, els sincers sempre hi han vingut y sempre hi vindran ab nosaltres.

En quant als inactius, a aquells senyors de la xacrosa ciència política que tot permaneixent en la *inacció* prediquen la conveniència de fer *acció* o de contrarrestar altres *accions*; en quant a aqueixos, romanen tan frescos parlant com si tal cosa del nacionalisme, de la mateixa manera que parlaria de la federació un federal de la velluria. El nacionalisme català modern se troba, donchs, patint els mateixos mals que pati el federalisme d'en Pi y Margall: que'ls qui el predicaven no l'entenen, donchs com diu l'autor del *Quijote* (ara ve a tom citar-lo, ja que's celebra'l seu centenari) *no es esta carga para sus hombros, ni asunto para su resfriado ingenio*.

Malgrat ells, la darrera Assamblea de la Unió Catalanista no ha sigut pas un fracàs. Ella ha servit pera posarlos en evidencia, donantnos la mida de lo que són y representen com a homes d'acció, y de si's poden pen-

dre en serio les seves protestes de nacionalisme. Aquella Assamblea es, donchs, als nostres ulls, dues vegades memorable: ho es per l'alt esperit de llibertat y bona harmonia que hi regnà, a despit dels qu'estaven empenyats en que no hi regnés; y ho es perque una volta més s'ha evidenciat que no ella, sinó els exclusivistes d'ahir y els politiquets d'avui són els que ab llurs intransigencies o ab llurs manies de partit impedeixen l'acoblament de totes les forces autonomistes catalanes.

Y que vagin fent la seva, els uns pactant ab qui no deuen pera treure diputats *soi disant* catalanistes y els altres fentse'ls superiors en llur inutilitat, anatematissant per un cantó la política sectària de partit, y per l'altra preconisant les excelencies de la formació de la esquerra pera desvirtuar les malifetes de la dreta. Si això es destruir els antagonismes de classe, *venga Dios y lo vea*. Si pera extirpar els jacobinismes politichs ens hem de valdre de les practiques y fórmules que'ls han fomentat, més val que'ns assegüem. Que es lo qu'ells fan: ho diuen, però seuen. Y es lo únich que fan bé, perque quan tracten de fer quelcòin, en comptes de fer, desfán.

La Unió Catalanista pot estar satisfeta de sa missió. Ella ha evolucionat, mostrant cada dia un esperit més ample y progressiu; ells han quedat estancats, els uns per massa *practichs*, els altres per inútils.

Qu'es lo que ab nostres *postals* tractavem de demostrar.

El divino Vallès y Ribot y en Papitu Carner no han fet cap tonteria durant la passada setmana.

Ho fem constar pera que vegin que'ns recordem d'ells.

Lo que ha fet en Carner es enfadarse, fins a l'extrém de faltar a persones majors.

Així en l'últim número de la revista *Catalunya*, enfadantse ab don Rafel Vallès y Roderich, li nega la personalitat, qu'es el *colmo* de l'enfado.

Sols ens resta fer constar que don Rafel Vallès y Roderich, molestat pel dubte en que sa personalitat se posa, ens ha pregat en atenta carta que, malgrat la mortificació que'n rebrà sa modestia, tornem a publicar son retrat, si es menester en postals, quin import s'ofereix ell a satisfer.

Tal volta'ns determinarem a complàurel; però en quant als quartós ¿vol callar? Qui pega no paga, don Rafel!

El prop-passat dissapte va celebrarse un important *meeting* pera commemorar el tercer aniversari de la fundació del «Centre Autonomista Fivaller» (Ateneu del Districte Sisè).

Començà l'acte ab un entusiasta discurs del president del centre senyor Giralt y Ver-

daguer, qui remarcà la importància de la festa que's celebrava.

Seguiren en l'us de la paraula's senyors següents: Baldomer Tona, de «Catalunya Federal»; Domingo Martí y Julià, en nom de la *Unió Catalanista*; Raymón d'Abadal, de la «Lliga Regionalista»; Jaume Carner, regidor de nostre Ajuntament; Ramón Monegal, per les «Escoles del Districte Segón»; Joaquim Giralt y Verdaguer, regidor y president del «Centre Fivaller», y el diputat per Barcelona don Lluís Domènech, que clogué l'acte ab un patriòtic discurs que versà sobre's diferents aspectes de l'autonomisme català.

El regidor don Ildefons Suñol envià una carta en la que, després de felicitar-se per la importància de l'acte que's verificava, expressava'l seu condol per no poder pendrehi part a causa d'una malaltia.

Tant aquesta carta com els anteriors discursos foren calorosament aplaudits pel nombre públic que omplia'l teatre del «Centre Fivaller».

Al dia següent d'aquesta festa una comissió del referit centre procedí a la repartició de cinch cents pans entre's pobres de la barriada; y a la nit la Junta Directiva y gran part dels socis se reuniren en germanivol banquet servit per la casa Moritz, en el que's feren estusiastes brindis.

En el «Círcul Musical Bohemi» tingué lloch el divendres passat un escullit concert, executant-se un *Capricho*, de Girò, un *Larghetto*, de César Frank, pera flauta y piano, a càrrech dels senyors Corrons y Aznar; un *Allegro*, de Mendelssohn (del Concert op. 64), pera violi y piano, pels senyors Boixa y Garcia; y finalment, una orquestra dirigida pel senyor Sánchez Soler interpretà la *Primera Simfonia* de Beethoven.

Com se veu, els joves del «Círcul Musical Bohemi» tracten de fer art seriosament, per qual motiu unim nostres aplaudiments als que'ls hi tributà'l públic.

La secció de Belles Arts de l'«Aplech Catalanista» ha organitzat una exposició d'obres, y gracies a la iniciativa y zel del president senyor Manau, ha obtingut un resultat que no podia esperarse. La idea de reunir els treballs d'artistes joves catalans, altament simpàtica ja en son principi, s'ha traduït aquesta vegada en resultats positius que demostren lo molt que pot fer-se en favor de l'art.

Passen de setanta les obres exposades en l'«Aplech», y n'hi ha que poden calificar-se de notables entre les de pintura, dibuix, escultura y art decoratiu. Pera citar las que reuneixen condicions apreciables hauriem de reproduhir quasi bé tot el catàleg. Entre aquestes criden poderosament l'atenció *Gloses y Solitud*, d'en A. Ros y Güell; *Dali*, d'en Eduart Flo, obra que conté troços excelents;

Notes, d'en Francisco Labarta, d'una espontaneïtat encantadora; un *Paisatge* d'en Joan Patau, fet de mà de mestre; una tela molt fresca d'en Lluís Bagaria, el caricaturista que per sa personalitat s'ha fet alabar fa poch temps en una exposició feta a Ca'n Parés; uns *Estudis* molt originals d'en Miquel Gardenyas, traçats ab vigor; uns *Pastells* y *Cap* d'en Jaume Serra, y molts d'altres que no apuntém pera no allargar. Entre les obres d'escultura són remarcables, algunes degudes a en Pere Ricart, Joan Labarta y Renart.

Per'acabar, deu fer-se esment de *Sant Jordi*, obra qu'entra de ple en l'art decoratiu, deguda a en Joan Oliva, per sa perfecta execució y correcte dibuix.

Felicitem a la secció de Belles Arts de l'«Aplech Catalanista» per la tasca portada a bon terme, encoratjant-la a que segueixi ab constància pel camí emprès, y desitjantli imitadors que l'ajudin a treballar en favor de la cultura y educació artístiques tan propries pera la regeneració social de Catalunya.

El Quartet de l'«Associació Musical» de Barcelona, compost pels senyors López Naguil, López Casals, Ribas y Raventós, donà la nit del dissapte un concert que fa honor a la esmentada associació, puig manifesta'l grau de musical cultura a que ha arribat.

Foren executats els quartets següents: un de Mozart (en *sol major*); un de Beethoven (en *do major*, op. 59, núm. 3); un altre de Schumann (en *la menor*, op. 41, núm. 1). El quartet de Beethoven fou executat per primera vegada, venent els quatre concertistes totes les dificultats d'obra tan important. El públic els aplaudeix merescudament, com també al executar els altres quartets de Mozart y Schumann.

En el teatre de l'«Ateneu Obrer del Districte Segón», l'esbart cantayre «Novell Planter» compost per alumnes del Colegi de Sant Jordi, va donarhi el passat diumenge a la tarda un triat concert a benefici de la escola catalana «Mossèn Cinto».

Els tendres cantors se lluhiren de debò, executant ab justesa y valentia diverses cançons catalanes, entre les que sobresortiren *La nostra bandera*, d'en Millet, *El gra de mill* y *La Margarideta* del director de l'esbart senyor Flos y Calcat. Foren aplaudidíssims. La concurrència era molt nombrosa.

Són remarcables actes com aquest, pel fi benèfic y de positiva cultura que tenen, y pels alts sentiments de patria y amor que desperten en la maynada.

Ab motiu de tancar-se la exposició de projectes de senyera, celebrà'l diumenge passat l'Orfeó de Sans en son local un concert per les tres seccions de senyorettes, homes y noys, baix la direcció de son mestre n'Esta-

nislau Mateu. Després d'executar la secció coral la missa *O quam gloriosum* de Victòria, que ocupà tota la primera part, el secretari llegí la comunicació ab que'l jurat calificador acompanyà'l veredict, procedint, acte seguit, a obrir el plech que contenia'l nom de l'autor premiat, quin nom de Rafel Masó Valenti, de Girona, fou rebut ab entusiasmes aplaudiments. En la segona part continuà l'Orfeó executant algunes de les composicions de son repertori, que així meteix foren aplaudides per la escullida concorrencia que acostuma assistir a les vetllades que celebra la institució.

Publicacions rebudes:

Marial, quadro dramàtic, primera producció del jove escriptor en Joaquim M.ª de Nadal, estrenada en el teatre Romea la nit del 10 de l'actual febrer.

Postals alegòriques pera commemorar el terç centenari del *Quijote*. Contenen reduccions de les principals edicions antigues de l'obra de Cervantes. Han sigut publicades per la fàbrica de tintes y colors pera impremta y litografia de Rafel Domènech y C.^a

Cartell dels Jochs Florals que l'«Associació Catalanista» de Lleyda prepara pera'l dia 14 del vinent maig. S'ofereixen tres premis ordinaris y quatre extraordinaris. Els treballs hauràn d'ésser enviats per tot el dia 20 del proxím abril al secretari del jurat senyor Alfred Pereña (Plaça de la Llibertat, 2, Lleyda). El jurat calificador està compost pels senyors Ramón Picó y Campamar, pre-

sident; Manel Roger de Lluria, vispresident; Román Sol y Mestre, Valeri Serra y Boldú, vocals; Alfred Pereña y Reixachs, secretari.

Karel Havlicek Borowsky.—*Krest S V. Vladimira*. Aquest volúm, il·lustrat ab caricatures magníficament dibuixades y d'una intenció sangnanta, conté en son text una serie de composicions que són altres tantes diatribes contra'l despotisme de certes testes coronades y contra les demasies de la iglesia. Ha sigut publicat a Praga, formant part de la biblioteca revolucionaria del *Novy-Kult*.

Un vol per l'illa de Mallorca, per J. Delpont. Impressions d'un viatge fet per l'autor a la hermosa illa del Mediterrani. Estàn escrites ab senzillesa, ab aquell cayent rossellonès tan característich d'en Delpont, y rublers de sentiment patriòtic.

AVIS D'ADMINISTRACIÓ

Avisèm al públich en general, y a les empreses periodístiques y editorials en particular, que'l senyor **Joan Tohanas**, de Llansà, ha deixat d'ésser corresponsal d'aquest periòdic per la manca d'escrupulositat en son comès, que l'ha fet quedar en descobert ab aquesta Administració.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no s'en inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.